

АНАЛІЗ СУЧАСНИХ ТЕНДЕНЦІЙ РОЗВИТКУ АРХІТЕКТУРНОЇ ОСВІТИ

Актуальність дослідження зумовлено динамізмом соціально-економічних перетворень у державі на демократичному підґрунті, що визначається новими парадигмами освіти у державі. Пріоритетність принципів демократизації, спрямованої на гуманізацію й гуманітаризацію освітнього простору, що позначено в Національній доктрині розвитку освіти України в XXI сторіччі, зумовлює пошук нових рішень для сучасної системи професійної підготовки фахівців. Особливо актуальною є проблема освіти майбутніх архітекторів. Розгляд її вимагає сучасних науково-теоретичних підходів до розв'язання завдань, які існують у системі архітектурної освіти України.

Проблема підготовки архітекторів у системі вищої освіти неодноразово розглядалася у ряді наукових публікацій авторів: К.С. Алабяна, Ю.С. Асеева, Б.Г. Бархіна, Ю.П. Волчок, А. Гутнова, Н.В. Докучаєва, Д.М. Мелодинського, Н.Ф. Метленкова, А.В. Степанова, У.А. Кисельової, И.С.Николаєва, М.В.Никольського, Н.Ф. Нечаєва, Е.А. Левінсона. Учені розглядають теоретичні аспекти архітектурної освіти, конкретні методики художньої освіти [В.А. Кисельова, С.І Абишева, Н.Д. Калина, С.В. Тихонов]. Приділяється увага методичним основам професійної підготовки архітектора засобами образотворчого мистецтва.

Проте, як показують результати аналізу стану вивченості питання, незважаючи на широке коло досліджень і певні успіхи в цій галузі, підготовка майбутніх архітекторів у системі вищої освіти не відповідає вимогам сьогодення, окрім того, не забезпечує соціального замовлення суспільства на найближче майбутнє у зв'язку з бурхливим розвитком передових напрямків науково-технічного прогресу.

Проблема професійної підготовки архітектора в умовах архітектурної освіти логічно постає з цілого ряду його специфічних особливостей. Структура архітектурної освіти представляє інтегрований простір, у якому споконвічно закладено взаємодію трьох загальновідомих освітніх блоків: науки, мистецтва й техніки. Найменування даної сфери освіти визначається приблизно рівним співвідношенням архітектурно-художніх, інженерно-технічних і будівельних дисциплін.

Кваліфікацію, що надається випускникові архітектурного ВУЗу, визначають - фахівець-архітектор широкого профілю. Дана сфера освіти являє собою єдність пізнавального й творчого процесу.

Оскільки архітектурна освіта має творчу спрямованість і об'єднує в собі не тільки інженерно-технічну творчість, а й архітектурно-художню, тому являє собою рухомий механізм. Цей механізм не підлягає твердому регламентуванню, догмам і підпорядкуванню суворим правилам. Він повинен мати можливість постійно змінюватися, удосконалюватися, набуваючи нових форм.

Сьогодні в архітектурній освіті існує актуальна проблема, яка полягає в тому, що в її структурі дуже мало педагогів-фахівців, здатних якісно вирішувати у своїй педагогічній діяльності художньо-творчі й науково-методичні завдання.

Ще одна проблема: хто і як з вищезгаданої тріади: наука, мистецтво й техніка - повинен цілеспрямовано й систематично займатися формуванням і розвитком таких професійно значущих якостей особистості, як здатність до творчості, почуття гармонії й краси, естетичного світогляду, художньо-професійного бачення навколишнього світу? Образотворче мистецтво в професійній підготовці є універсальним у тому плані, що при правильному трактуванні його ролі в сфері архітектурної освіти може підвищити рівень професійно-творчого мислення студента, підштовхнути його на самостійний творчий шлях у вирішенні архітектурних завдань.

Взаємодія ж всіх освітніх блоків, включаючи й архітектурну діяльність, дозволить студентам-архітекторам ширше й глибше побачити наукову й художню картину світу.

І хоча фахівцями неодноразово відзначався той факт, що в архітектурній освіті існує роз'єднаність у науковому, художньому й технічному розвитку майбутнього архітектора, і не тому, що педагогами не усвідомлюється ця проблема, але тому, що недостатньо досліджено завдання інтеграції в архітектурній освіті і її методологічній основі.

Образотворчі, наукові й технічні дисципліни переслідують свої теоретичні й практичні цілі й завдання, вони зумовлені відповідними програмами з вивчення даних дисциплін. Сама ж архітектурно-проектна творчість як синтезуюча діяльність студентів, що включає в себе багато наукових, художніх і технічних завдань, у глобальному масштабі також не вирішує проблему виховання настільки необхідних якостей особистості майбутнього фахівця. Це пов'язано із значним обсягом суто практичної діяльності із виконання проектів, макетів - уже кінцевого результату всієї навчальної діяльності студентів, виявляючи багаж накопичених знань, умінь, навичок на певному етапі оволодіння професією.

Усвідомлення складності розв'язуваних завдань повинне відбуватися на стадії, що передує архітектурному проектуванню. Рівень адаптації до

архітектурно-проектної творчості, на наш погляд, повинен бути не тільки загальною підготовкою й естетичним вихованням, але й володінням методологією творчого процесу, знанням і розумінням єдності професійної мови образотворчого мистецтва й архітектури, оволодінням стратегією «уміння вчитися». Завдання педагогів полягає в тому, щоб розкрити ці можливості максимально, у взаємозв'язку з іншими областями знань, указати шляхи їхнього подальшого вдосконалювання.

Беручи до уваги складність професійного й духовного становлення особистості архітектора, на наш погляд, інтеграція художніх, наукових і технічних знань повинна відбуватися ще на ранньому етапі професійної підготовки майбутніх архітекторів.

Таким чином, можна зробити висновок, що тільки на основі взаємодії таких несумісних, на перший погляд, сфер діяльності людини можливо виробити концепцію об'єднання виховного процесу.

Образотворче мистецтво, що несе духовний початок, на відміну від інших навчальних дисциплін, покликано здійснювати це завдання повноцінно й систематично. У цьому плані образотворча й архітектурна діяльність має величезне значення як область широкого й всебічного пізнання навколишнього світу.

Архітектурна діяльність також, як і образотворча, пов'язана зі створенням образу. Пластичне вираження цього образу залежить від внутрішніх процесів формоутворення, які перетворюються залежно від індивідуального характеру мислення кожного архітектора.

В ідеальному варіанті один зі способів розв'язання проблеми гуманізації архітектурної освіти, на нашу думку, полягає у кардинальній зміні розподілу ролей і функцій основних освітніх блоків і дисциплін, які вони об'єднують. На думку Б.Г. Бархіна: « Дотепер розвиток архітектурної освіти характеризується маятниковими коливаннями, коли пріоритети переміщуються з однієї сфери до іншої. "Навчання підкоряється вимогам нинішнього дня »[1с.15].

Концепція побудови комплексного підходу до навчання закладена в єдності елементів самої архітектурної творчості, таких, як "надійність", «користь» і «краса». Ці елементи архітектурної творчості відповідають вищезгаданій тріаді: «наука-користь», «мистецтво-краса», «надійність».

На основі даної концепції нами визначено основні закономірності в інтеграції всіх складових загальної структури архітектурної освіти:

1. Дисципліни природничо-наукового циклу повинні містити не тільки елементи «користі», але й елементи «надійності» і «краси» у взаємозв'язку з логікою побудови змісту й несуперечністю структури методологічних знань.

2. Технічні дисципліни повинні містити елементи «користі» і «краси»,

забезпечення спрямованості професійної підготовки на формування у студентів системно-цілісного бачення архітектурно-будівельних рішень в умовах матеріально-просторового середовища.

3. Образотворчі дисципліни, крім елементів гармонії й «краси», повинні пояснювати студентам елементи «доцільності» і «надійності», які присутні в архітектурній творчості.

Таким чином, кожний з образотворчих блоків повинен не тільки забезпечувати через мову засвоєння й розуміння своїх, вузькоспеціалізованих знань, але й розкривати загальний взаємозв'язок всіх елементів, їхню закономірність в архітектурі.

На наш погляд, на підставі такого інтегрованого підходу до процесу виховання й навчання студенти будуть мати цілісне бачення й розуміння закономірностей не тільки у своїй професії, але й в оточуючому їх світі.

У теоретичному плані інтеграція мистецтва, науки й техніки може здійснюватися на базі архітектурно-проектної творчості. До архітектурно-проектної творчості ми відносимо спеціальні дисципліни, головною з яких є архітектурне проектування. Однак, того ступеня, на рівні якого завдання інтеграції вирішувалось би повноцінно, розкривало б й активізувало індивідуальні процеси мислення кожного студента, архітектурно-проектна творчість сьогодні забезпечити не може. У цьому ми покладаємося на думку провідного педагога-архітектора Б.Г. Бархіна. Досліджуючи комплексну систему навчання в архітектурному проектуванні, при якій знання з науки й техніки спрямовано на цю дисципліну як на провідну, він пише, що «...комплексне розв'язання архітектурних і конструктивних проблем вимагає особливої організації навчального процесу».

В якості такої організації навчального процесу він пропонує:

- спільну роботу фахівців всіх освітніх блоків, що входять до загальної структури архітектурної освіти як консультантів під час розробки проектів;
- розв'язання інженерних і технічних завдань окремо в авторських проектах, які повинні йти слідом за архітектурним проектом;
- залучення теоретичних кафедр і кафедр малюнка й живопису до комплексного проектування;
- перегляд навчальних програм з урахуванням специфіки архітектурного проектування.

Однак Б.Г.Бархін вважає, що сьогодні неможлива широка реалізація цього методу в архітектурній школі, він указує на кілька істотних причин, що перешкоджають здійсненню цього методу:

- «Вивченню окремих дисциплін передуює з'єднання знань про частини в ціле...», тобто розбіжність за часом вивчення деяких дисциплін, які повинні йти

паралельно з виконанням проектних завдань.

- «Непогодженість деяких керівників і консультантів у вимогах по виконанню архітектурних проектів». [1 с.56]

Таким чином, роз'єднаність у вивченні історико-архітектурних, теоретичних, художніх і технічних знань не забезпечує їхнє застосування в архітектурному проектуванні. А оскільки ці знання здобуваються студентами в роз'єданому вигляді, то з позиції гуманізації освіти, вони не формують ті необхідні якості майбутнього фахівця, які були перераховані вище, не дають студентам цілісного уявлення про професію архітектора.

Розглядаючи змістовну сторону закономірностей архітектурно-проектної творчості при взаємодії науки, техніки й мистецтва, які засновані на інтеграції елементів архітектури: «користі», «краси», «надійності», - необхідно визначити місце розташування цих елементів в архітектурній освіті.

До основних елементів, що характеризують професійно значну особливості архітектурної творчості можна віднести:

- художньо-образні засоби в архітектурно-проектній творчості;
- наукові засоби в архітектурно-проектній творчості;
- технічні засоби в архітектурній творчості.

Художньо-образні засоби в архітектурно-проектній творчості.

- Графічні засоби формоутворення.

Конструктивне формоутворення є професійною діяльністю архітектора. Закономірності формотворчих елементів мають природно-наукову основу, що є принципом гармонізації форми. Рішення завдань формоутворення через вивчення природи на основі зорового сприйняття форми здійснюється при навчанні лінійно-конструктивного малюнка; скульптури - на основі дотику, математики - при вивченні гармонійних співвідношень елементів, технічних конструкцій та інших дисциплін, що мають відношення до формоутворення.

Завдяки такій концепції навчання можлива поетапна реалізація творчих здібностей.

- Організація кольору об'ємно-просторового середовища.

У професійній діяльності архітектора в більшості випадків колір досліджується з погляду його психофізичного впливу на людину. Дослідження кольору можуть вестися в різних напрямках його використання в архітектурі: гармонійність кольору, сприйняття кольору, колір і форма, колір і простір, тощо.

У концептуальному рішенні проектів мається на увазі не технічний рівень їхнього виконання засобами кольору, а рішення певного художньо-образного завдання.

Вивчення закономірностей кольору вивчається на заняттях з живопису,

колористики, у єдності з історією мистецтв і архітектури.

Наукові засоби в архітектурно-проектній творчості.

З погляду образного, творчого рішення математичних завдань в архітектурному проектуванні у студентів повинно бути сформовано розуміння нерозривної єдності взаємозумовленості таких понять як "число" і "гармонія".

До такої взаємодії має відношення математичне пропорціонування, що являє наочний приклад залежності гармонії від математичної логіки.

До наукових засобів можуть належати й багато фізичних закономірностей, які пов'язані із процесами формоутворення внутрішнього й зовнішнього характеру. До таких закономірностей належать вага, стиснення і розтягування, енергія, фізична рівновага.

На наш погляд, дослідження цих фізичних явищ становить великий інтерес в архітектурній діяльності.

Технічні засоби в архітектурній творчості.

Технічні засоби, що виражаються в архітектурі, як і наукові, перебувають у нерозривній єдності з питаннями гармонізації об'ємно-просторового середовища, тому зміст технічних завдань можна було б знайти в дослідженнях залежності матеріалу й форм простору. Відомо, що форма архітектурної споруди може бути залежною від її технічного походження. І в цьому напрямку в архітектурно-проектній творчості є широкі можливості на концептуальному рівні знаходити художні інтерпретації створюваних форм.

Ази даного різновиду творчості студенти одержують уже на початковій стадії навчання малюнку, при малюванні геометричних форм і складанні об'ємно-просторових композицій, а також при вивченні технічних дисциплін, перерахованих вище. Інженерно-технічні знання також повинні сприяти розвитку професійно-творчого мислення майбутніх архітекторів.

Таким чином, вивчивши закономірності інтеграції наукових, художніх і технічних знань в архітектурно-проектній творчості, можна зробити висновок, що сама архітектурна діяльність - це синтез складних, часом суперечливих явищ. Архітектурна освіта покликана об'єднати три різні, але які мають одну мету, сфери пізнання й опанування навколишнього світу.

«Комплексний», але на наш погляд, обов'язково послідовний підхід до навчання складає один з можливих шляхів розв'язання проблеми вдосконалення професійної підготовки архітектора, у реалізації якого необхідна зацікавлена участь педагогів усіх галузей знань.

У повноцінному розв'язанні даної проблеми необхідно розглядати образотворчі дисципліни не як самостійний вид діяльності, а як методичний засіб, що має професійно-орієнтовану значущість для архітектурної освіти. У цьому значенні образотворчі дисципліни є базовою основою, що адаптує

студентів-архітекторів до багатогранної навчально-творчої діяльності в ситуації архітектурного проектування. У цьому аспекті інтегруючий початок образотворчого мистецтва проявляється набагато ширше.

По-перше, дана інтеграція розглядається нами як загальна динаміка переходу навчально-творчої діяльності студентів від базового рівня художньої освіти до професійно-спрямованої специфіки освіти - архітектурного проектування.

По-друге, беручи до уваги специфіку архітектурної діяльності, - взаємозв'язок мистецтва, науки, техніки, можна відзначити, що образотворче мистецтво виражається в аспекті всебічного пізнання навколишнього світу - через наукові, об'єктивні знання закономірностей природи, як інтеграція художнього й наукового пізнання світу в професійній підготовці архітектора.

В організації професійної підготовки архітекторів важливе значення має змістовний аспект інтеграції, що представляє собою органічне злиття професійно значущих компонентів архітектурної творчості.

На наш погляд, модель архітектурної освіти може бути реалізована через сферу "мистецтво", у якості інтеграційної основи, на базі якої можливе рішення багатьох перерахованих завдань і проблем.

Література

1. Бархин Б.Г. Методика архитектурного проектирования/Б.Г. Бархин.-3-е изд., доп.- М.: Строиздат,1993.-244с.
2. Беляева А.П. Интеграция профессиональной подготовки / А.П.Беляева / Сов. педагогика.-1987.-№7
3. Киселева В.А. Методические основы профессиональной подготовки архитектора средствами изобразительного искусства: Дис. ... канд. пед. наук/ В.А. Киселева.- Тамбов, 2002.
4. Кудрявцев А. П., Степанов А.В., Метленков Н.Ф., Волчок Ю.П. Архитектурное образование: проблемы развития. - М.: эдиториал УРСС, 2002.- 152с.
5. Николаев И.С. Профессия архитектора /И.С.Николаев. - М., 1984.- 384 с.

Аннотация

В статье рассматриваются современные проблемы подготовки будущих архитекторов в системе высшего образования. Анализируются основные элементы, характеризующие профессионально значимые особенности архитектурного творчества. Рассматривается их содержание и роль в архитектурном образовании. На основе концепции построения комплексного подхода к обучению определены основные закономерности интеграции

научных, художественных и технических знаний в архитектурном творчестве.

Анотація

В статті розглядаються сучасні проблеми підготовки майбутніх архітекторів в системі вищої освіти. Аналізуються основні елементи, які характеризують професійно значущі особливості архітектурної творчості. Розглядається їх зміст та роль в архітектурній освіті. На основі концепції побудови комплексного підходу до навчання визначені закономірності інтеграції наукових, художніх і технічних знань у архітектурній творчості.

Annotation

Modern problems of High School future architects' grounding are examined in the article. Basic elements which characterize the significant peculiarities of architectural creative work are analysed. Their content and role are examined. Main regularities of scientific, artistic and technical knowledge in architectural creative work are determined due to complex way of teaching.

УДК 711

М.О. Бродський, Л.І. Лісних

ДО ПИТАННЯ «ТЕХНІЗАЦІЇ» НАВЧАННЯ СТУДЕНТА-АРХІТЕКТОРА

Вступ.

Архітектура як відбиток суспільства, вимагає від архітектурної освіти – виховання архітектора спроможного відтворити життя епохи, базуючись на мистецьких, художніх, технічних засадах, розумінні суспільних процесів. Науково-технічний прогрес у 21 столітті дозволяє створити нові будівельні вироби, конструкції, матеріали та технології для архітектурної практики, і як наслідок отримати нові просторові архітектурні форми.

Постановка проблеми.

Вступ Львівської архітектурної школи з її національними традиціями, до загальноєвропейської Болонської системи освіти [1,2] в цілому процес позитивний, але система оцінювання знань, інформатизація процесу навчання, у тому числі через Інтернет та інші питання, потребують уваги та корегування сучасної технології освіти що дозволить в майбутньому готувати архітектора, який зможе створити архітектурне середовище незалежно від значного впливу уряду, держави та еліт.